

N:o 32.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående byte af mark mellan kronan och Örebro stad; gifven Stockholms slott den 28 februari 1890.

Med åberopande af bilagda protokoll öfver civilärenden för denna dag vill Kongl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen medgifva:

att Örebro stad må af kronolägenheten Alnängarne i Långbro socken af Örebro län tillbyta sig de å en af förste landtmätaren O. Tengvall år 1889 upprättad karta med litt. B angifna områden om tillsammans 13 hektar 70,9 ar, emot dels vederlag af den å samma karta med litt. A betecknade, från Alnängarne i följd af sjöarne Hjelmarens och Qvismarens sänkning utbrutna, af staden sedermera genom köp förvärfvade jord om 22 hektar 10,2 ar, dels ock en kontant mellangift af 22,299 kronor, dock under vilkor dels att egoutbytet må träda i verkställighet den 14 mars 1892, då den tid, hvarunder lägenheten Alnängarne är på arrende till staden upplåten, tilländagår, men äfven dessförinnan, derest staden fränsäger sig alla anspråk på afkortning i det för lägenheten i sin helhet nu utgående arrendet eller annan ersättning, hvartill stadgandena i det med staden afslutade arrendekontrakt möjligen kunna gifva anledning, dels att mellangiften, 22,299 kronor, skall af staden i länets ränteri levereras nämnda dag, dels att, derest bytet först den 14 mars 1892 träder i verkställighet och lägenheten Alnängarne kommer att från denna dag fortfarande utarrenderas, staden skall vara skyldig då lemna vederlagsjorden väl häfdad och i god växtkraft med verkställdt trädesbruk samt höstplöjning, gräsfrö- och höstsädessådd enligt begagnad kulturplan mot ersättning för den året före afträdet verkställda sådd äfvensom

för trädesbruket och höstplöjningen af blifvande tillträdaren, hvilken ersättning i händelse af tvist skall bestämmas af tre gode män, af hvilka staden och tillträdaren välja hvar sin och den tredje utses af de sålunda valde eller, om desse ej blifva om valet ense, af Kongl. Maj:ts befalningshafvande i länet; samt

att mellangiften må användas på enahanda sätt, som är bestämdt i fråga om köpeskillingarne för de hemman och lägenheter, hvilkas försäljning eger rum jemlikt nådiga brefvet den 29 maj 1874.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kongl. nåd och ymnest städse välbevågen.

OSCAR.

V. L. Groll.

*Utdrag af protokollet öfver civilärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 28 februari
1890.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern friherre ÅKERHJELM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve LEWENHAUPT,
Statsråden: friherre VON OTTER,
WENNERBERG,
friherre PALMSTIERNA,
friherre VON ESSEN,
friherre ÅKERHJELM,
ÖSTERGREN,
GROLL och
WIKBLAD.

10:o.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anförde härefter chefen för civildepartementet statsrådet Groll:

»Uti en af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Örebro län med underdånig skrifvelse den 9 december 1889, jemte magistratens i Örebro underdåniga yttrande, insänd skrift hafva stadsfullmäktige i nämnda stad, jemlikt deras vid sammanträde den 7 november samma år fattade beslut, i underdånighet anhållit, att staden finge af kronolägenheten Alnängarne i Långbro socken af Örebro härad tillbyta sig

ett för staden behöfligt område af 13 hektar 7,09 ar, innefattande dels den mark, söder om Köping—Hults jernvägs bibana till Skebäcks laststageplats, hvilken icke redan blifvit af Eders Kongl. Maj:t och kronan afträdd till staden samt till tomtplats och väg för ett nytt läns-sjukhus, dels ock en smalare jordremsa norr om nämnda bibana vid den s. k. Skolgatan inom Örebro stadsplan, hvilka områden vid å stället hållen besigtning af t. f. domänintendenten Th. Hahr med biträden den 1 juni 1889 värderats till 39,827 kronor, emot dels vederlag af den från Alnängarne i följd af sjöarne Hjelmarens och Qvismarens sänkning utbrutna, af staden sedermera från Hjelmarens och Qvismarens sjösänkningbolag genom köp förvärfvade s. k. vinstjord om 22 hektar 10,2 ar, hvilken jord vid berörda besigtning värderats till 17,528 kronor, dels ock en kontant mellangift, motsvarande skilnaden emellan ofvannämnda båda belopp, eller 22,299 kronor.

Vid denna ansökning finnas fogade dels en af förste landtmätaren O. Tengvall år 1889 upprättad karta, hvarå den mark, som staden skulle till Eders Kongl. Maj:t och kronan afstå, är betecknad med litt. A. och den mark, staden önskar tillbyta sig, med litt. B., dels ock styrkt afskrift af det vid ofvan omförmälda värdering hållna protokoll, hvori finnes intagen följande

»Beskrifning

a) *Den Örebro stad tillhöriga, från Alnängarne förvärfvade vinstjord.*

Denna egolott är belägen utmed och söder om sjön Hjelmaren, endast skild derifrån genom en smalare strandremsa, som består af »oskiftad landvinning», erhållen vid sjöns sänkning, samt gränisar i öster till kanalbanken vid Svartån, i vester till Lillån samt i söder till kronolägenheten Alnängarne. Dess areal utgör enligt kommissionslandtmätaren O. Tengvalls här ofvan omförmälda egobeskrifning 22 hektar 10,2 ar, deraf 21 hektar 71,8 ar åker och 38,4 ar äng. Både åkern och ängen bestå af slamblandad dyjord af vexlande mäktighet, från 0,5 till 1,5 meter eller undantagsvis mer, på svåmlera af god beskaffenhet. Enär ifrågavarande egolott endast för ett fåtal år sedan blifvit odlad, innehåller den ännu en myckenhet oförmultnade växtämnen och har icke genom jordens sjunkning hunnit erhålla tillräcklig fasthet, hvarföre den såsom åkerjord, ehuruval densamma redan burit ganska goda hafreskördar, för närvarande ej kan anses vara i fullt

färdigt skick, helst som den behöfver ytterligare torrläggas genom upptagande af åtskilliga nya grafvar och diken samt rensning af de gamla. Efter några år blir jorden emellertid säkerligen af utmärkt beskaffenhet, ifall den bättre afdikas.

b) *Det område af Alnängarne, som Örebro stad önskar tillbyta sig emot vinstjorden.*

Detta område utgöres såväl af den mark söder om Köping—Hult jernvägens bibana till Skebäcks lastageplats, hvilken icke redan blifvit af kronan afträdd till staden samt till tomtplats och väg för ett nytt länssjukhus, som af en smalare jordremsa norr om nämnda bibana vid den så kallade Skolgatan inom Örebro stadsplan. Den söder om jernvägen belägna trakten, hvaraf större delen ligger vester och söder om nämnde sjukhustomt, på båda sidor om den till utfartsväg derifrån upplåtta jorden, och det öfriga öster om samma tomt, består dels af god åkerjord nemligen lermylla på lerbotten och undantagsvis sandblandad lera, dels af en trädbeväxt holme i Svartån, kallad Stora holmen och använd till lustpark och promenadplats för stadens invånare, dels ock, hvad beträffar den öster om sjukhustomten belägna delen, af mark, som förr användts till beteshage, men genom påförning vid Svartåns kanalisering af lera, pinnmo och sten icke vidare i sitt nuvarande skick är lämplig till något jordbruksändamål. Jemväl Stora holmen har vid kanaliseringsarbetet påförts en stor myckenhet muddringsämnen, men när den förut ojemna marken derstädes på samma gång blifvit till större delen af sin vidd planerad, och staden derefter nedlagt ganska stora kostnader för anläggande af nya gångvägar och gräsmattor samt för plantering af ett större antal parkträd och prydnadsbuskar, har den såsom lustpark blifvit i hög grad förbättrad.

Den vid Skolgatan belägna delen af området utgöres af god åkerjord, lermylla på lerbotten, dock med undantag af 1,7 ar, som består af betesmark.

Hela det ifrågavarande egoområdet är särdeles lämpligt till byggnads- och upplagsplatser, Stora holmen dock företrädesvis till lustpark eller promenadplats. Arealen beräknades med ledning af O. Tengvalls förut åberopade egobeskrifning utgöra 13 hektar 70,9 ar (18,658—4,949)

deraf	hektar
åker och sådan mark, som förr användts till beteshag och vägar	9,973.
Stora holmen	3,420.
impedimenter	0,316.

Summa hektar 13,709,9

Till stöd för den underdåniga ansökningen hafva stadsfullmäktige anfört, att af det område, Örebro stad önskade att från Eders Kongl. Maj:t och kronan förvärfva, skulle, enligt upprättad plan för den nyanlagda kanalen från Skebäcks hamn upp till staden, en stor del erfordras till hamn för upplag af tyngre och skrymmande gods, för hvilket ändamål norra grenen af Svartån med stora uppoffringar från stadens sida gjorts segelbar; att, då annat lämpligt aflopp icke kunde beredas, en ej ringa del af den mark, staden sökte att få tillbyta sig, komme att tagas i anspråk för framdragande i densamma af aflopps-rör för norra stadsdelens dränering; att för tillgodoseende af den allmänna trafiken vissa uppgifna gator måste dels framdragas till norra hamnen och dels förlängas till och utefter Köping—Hultsjernvägens bibanespår; att, då hamn- och kanalaneläggningen framkallade ökad trafik, det blefve nödvändigt att å denna sida af staden bereda tillgång på byggnadstomter, men att sådant vore omöjligt, så länge Alnängarne, som sträckte sig fram till de redan bebyggda stadsdelarne, förblefve kronolägenhet; att hvad anginge den af Svartåns båda grenar omslutna så kallade Stora holmen, hvilken under en lång följd af år varit upplåten till promenadplats för stadens invånare, stadsfullmäktige, då staden inom sitt område vore nära nog i saknad af sådana allmänna platser, hoppades, att holmen äfven hädanefter måtte för samma ändamål kunna bibehållas, hvarförutom den i framtiden jemväl kunde blifva behöflig för staden såsom upplagsplats vid ifrågakommande reparationer eller ombyggnad af kanalen, dertill annan närbelägen plats helt och hållet saknades; samt att Eders Kongl. Maj:t och kronan genom bytet skulle komma att förfoga öfver Alnängarnes hela egoområde norr om jernvägsspåret från Skolgatans blifvande östra gräns ända ut till Hjelmaren.

Med afseende derå att staden hade behof af ifrågavarande egoområden samt kronans rätt och bästa syntes vara genom den verkställda uppskattningen och erbjudna mellangiften väl tillgodosedda, har magistraten hemställt, att ansökningen måtte varda i nåder bifallen; och jemväl Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande har, med förmålan att, för att staden skulle kunna draga åsyftad nytta af den dyrbara kanal- och hamnanläggning, staden enligt fastställd plan utfört, det vore nödigt att staden jemväl komme i besittning af området invid norra hamnarmen, tillstyrkt bifall till ansökningen, helst det af staden erbjudna pris syntes fullt motsvara området värde.

Till följd af erhållen remiss har domänstyrelsen afgifvit underdånigt utlåtande af den 31 sistlidne januari och deri, beträffande till-

komsten af de i den underdåniga ansökningen omförmälda afsöndringar från kronolägenheten Alnängarne, erinrat *dels* att genom nådiga brefvet den 21 april 1886 Örebro stad medgifvits att för Svartåns kanalisering expropriera nödig mark från kronolägenheten, samt att det på grund häraf till staden upplåtna område, enligt hvad instrumentet öfver den 12 augusti 1887 å lägenheten hållen arrendeuppskattning upplyste, utgjorde tillsammans 10 tunnland 29,6 kappland eller 5 hektar 39 ar, hvarför i expropriationsersättning betalts ett belopp af 9,401 kronor 10 öre, *dels ock* att Eders Kongl. Maj:t i nådigt bref den 7 juni 1889 förklarar, att från Alnängarne finge till tomtplats för nytt länssjukhus med tillhörande byggnader och väg dertill för alltid upplåtas ett å upprättad karta utmärkt jordområde af 4 hektar 94,9 ar mot ersättning af 7,002 kronor 50 öre för tomtplatsen, men utan ersättning för det område, som vore afsedt till väg, med tillträdesrätt den 14 mars 1890 eller dessförinnan, om öfverenskommelse mellan landstinget och arrendatorn af lägenheten träffades, och med skyldighet för landstinget att *dels* sistnämnda dag i länets ränteri iibetala ersättningssumman, *dels* anlägga och med gångbanor förse omförmälda väg samt att för all framtid underhålla och upplåta vägen till allmänt begagnande utan någon afgift af de trafikerande, *dels ock* bekosta så väl flyttning af en öfver tomtens ledande egoväg som äfven anläggning och framtida underhållet af stängsel kring det afsöndrade området, så långt detta mötte kronans mark.

Vidare har domänstyrelsen meddelat att, sedan med anledning af väckt fråga om anläggning af ett artillerietablissemant invid Örebro stad, hvilket skulle taga i anspråk, bland annat, områden å Alnängarnes norr om jernvägsspåret belägna mark, genom nådiga brefvet den 17 maj 1889 förordnats, att kronolägenheten liksom densamma angränsande kronohemmanen Rynninge n:is 1 och 2 skulle utarrenderas på en tid af allenast två år, räknadt från löpande arrendeperioders utgång den 14 mars 1890, numera af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande upprättats aftal med Örebro stad, som innehade arrenderätten till lägenheten, om dess öfvertagande ånyo för berörda tid med vilkor, bland andra, att i årligt arrende skulle erläggas 2,629 kronor 50 öre.

Då hufvudsakliga delen af det område, staden önskade förvärfva, i följd af jernvägens sträckning saknade sammanhang med kronolägenhetens egentliga egokomplex, men denna deremot lämpligen läte sig förenas under ett bruk med den kronan erbjudna vederlagsjorden, samt ur hushållssynpunkt det föreslagna utbytet af mark således måste

anses lända kronolägenheten till gagn; *då* den mellangift, staden skulle erlægga, syntes fullt nöjaktig; *då*, såvidt styrelsen hade sig bekant, den till afhändande från kronan ifrågasatta marken ej för något dess behof erfordrades, vare sig för anläggningen af artillerietablissemnet eller i öfrigt; samt *då* genom bytet stadens utveckling i väsentlig mån torde befrämjas, har domänstyrelsen för egen del hemställt ej mindre, att Eders Kongl. Maj:t täcktes till Riksdagen aflåta nådig proposition, att sådant egoutbyte mellan kronan och Örebro stad, som ifrågasatts, finge ega rum, dock under vissa af styrelsen föreslagna vilkor, än äfven att Eders Kongl. Maj:t måtte förordna, att mellangiften skulle användas på enahanda sätt, som vore bestämdt i fråga om köpe-skillingarne för de hemman och lägenheter, hvilkas försäljning egde rum jemlikt nådiga brefvet den 29 maj 1874.

Enligt hvad jag inhemtat, är, på sätt ett i arméförvaltningen uppgjort karteutkast utvisar, det område af kronolägenheten Alnängarne, som blifvit ifrågasatt för anläggning af ett artillerietablissemnet med tillhörande exercisfält invid staden Örebro, beläget norr om Köping—Hults jernvägs bibana till Skebäck och omfattar således icke den mark, som staden nu önskar tillbyta sig af nämnda kronolägenhet.

Såsom af ofvan intagna beskrifning framgår, synas de områden, staden önskar tillbyta sig, rätteligen utgöra 13 hektar 70,9 ar.

Med afseende å hvad sålunda i ärendet förekommit och då det icke synes vara något att erinra emot de vilkor, domänstyrelsen i fråga om bytet föreslagit, hemställer jag att Eders Kongl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen medgifva:

att Örebro stad må af kronolägenheten Alnängarne i Långbro socken af Örebro län tillbyta sig de å oförmälda, af förste landtmätaren Tengvall år 1889 upprättade karta med litt. B. angifna områden om tillsammans 13 hektar 70,9 ar, emot dels vederlag af den å samma karta med litt. A betecknade, från Alnängarne i följd af sjöarne Hjelmarens och Qvismarens sänkning utbrutna, af staden sedermera genom köp förvärfvade jord om 22 hektar 10,2 ar, dels ock en konstant mellangift af 22,299 kronor, dock under vilkor dels att egoutbytet må träda i verkställighet den 14 mars 1892, då den tid, hvarunder lägenheten Alnängarne är på arrende till staden upplåten, tilländagår, men äfven dessförinnan, derest staden fränsäger sig alla anspråk på afkortning i det för lägenheten i sin helhet nu utgående arrendet eller annan ersättning, hvartill stadgandena i det med staden afslutade arrendekontrakt möjligen kunna gifva anledning; dels att mellangiften, 22,299 kronor, skall af staden i länets ränteri levereras

nämnda dag; dels att, derest bytet först den 14 mars 1892 träder i verkställighet och lägenheten Alnängarne kommer att från denna dag fortfarande utarrenderas, staden skall vara skyldig då lemna vederlagsjorden väl häfdad och i god växtkraft med verkställt trädesbruk samt höstplöjning, gräsfrö- och höstsädessådd enligt begagnad kulturplan mot ersättning för den året före afträdet verkställda sådd äfvensom för trädesbruket och höstplöjningen af blifvande tillträdaren, hvilken ersättning i händelse af tvist skall bestämmas af tre gode män, af hvilka staden och tillträdaren välja hvar sin och den tredje utses af de sålunda valde eller, om desse ej blifva om valet ense, af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet; samt

att mellangiften må användas på enahanda sätt, som är bestämdt i fråga om köpeskillingarne för de hemman och lägenheter, hvilkas försäljning eger rum jemlikt nådiga brefvet den 29 maj 1874».

På tillstyrkan af statsrådets öfrige ledamöter täcktes Hans Maj:t Konungen bifalla hvad departementschefen sålunda hemställt samt förordnade, uppå statsrådets tillstyrkan, att nådig proposition skulle till Riksdagen aflåtas af den lydelse, bilagan till detta protokoll utvisar.

Ex protocollo:

Pehr Thyselius.